

Már ezek a találmokra kiragadott hézagok adatok is bizonyítják, hogy itt olyan kultúrstatistikai forrásmunkával állunk szemben, amely nélkülözhetetlen minden kultúrpolitikus számára, aki a főiskoláknak nemzetfenntartó ügyét alaposan meg akarja ismerni és további kialakulását az idő és a helyi viszonyok figyelembevételével befolyásolni, előmozdítani szándékozik. *kj.*

Balassa Brunó: Die ungarische Pädagogik seit 1900. (Handbuch der Erziehungswissenschaft. Herausgegeben im Auftrag des Deutschen Instituts für wissenschaftliche Pädagogik, Münster i. W. V. Teil: Geschichte der pädagogischen Ideen und Einrichtungen in den großen Kulturländern. Band III., 2. Teil, S. 159—185.) 1934.

A világháború óta örvendetesen megszaporodott azoknak a kiadványoknak a száma, melyek hazánk művelődés- és oktatásügyét ismertetik meg a külfölddel. Kiemelkedő jelentőségűek e téren Társaságunk elnökének német, angol, olasz és francia nyelven megjelent művei, valamint Magyary Zoltánnak ugyane nyelveken kiadott munkái; mellettük Szelényi Ödön, Olay Ferenc tevékenységére mutathatunk rá, s elsősorban Kemény Ferencére, aki ez irodalomnak egyik legrégebb és legérdemesebb művelője. A nemzetközi értékelésünk szempontjából fontos sorozat legfrissebb hajtása Balassa Brunó fentjelzett dolgozata, amely a jeles münsteri Deutsches Institut szerkesztésében megjelenő nagy neveléstudományi kézikönyv egyik kötetében látott napvilágot, s terjedelmével is méltóan képviseli a művelt államok sorában Magyarországot.

Balassa a magyarság szellemi életét mint a nyugati kultúra körében idegenfajú, kései és határszéli nép művelődési folyamatát fogja fel, s e szemléletéhez érdekes megállapításokat fűz. (A „későiséget“ azonban a mohácsi vészt megelőző két évszázadban már-már legyűrte a nemzet életereje.) Rámutat a súlyos történeti és földrajzi helyzetünkből adódó: művelődési akadályokra, s kiemeli a német hatás jelentőségét szellemi életünkben. Nyomatékkal hivatkozik Magyarországnak mint a nyugati műveltség utolsó bástyájának és villámhárítójának önfeláldozó történelmi szerepére, s nem mulasztja el annak megemléztetését sem, hogy mint fizetett meg szörnyű véráldozatainkért Trianonban a megvédelmezett „művelt“ Nyugat. Nagyon helyesen hangsúlyozza, hogy az újonnan keletkezett „utód“-államok művelődésügyében ma is az ezeréves magyarországi kultúra a legjelentősebb tényező.

A tárgyat magát a szerző négy fejezetben dolgozza föl. Mindenekelőtt a magyar műveltség alapjait ismerteti: népünk jellemét, államéletét, a vallás és az egyházak szerepének fontosságát a közoktatásban, a nemzetiségi viszonyainkból fakadó nehézségeket. A magyar lélek pedagógiai alapvonását abban látja, hogy a régít az újjal egybehangozóan összeolvasztani törekszik. Nevelésügyi életünkről és irodalmunkról találón mondja, hogy elsősorban kultúrpolitikai, felekezeti és gyakorlati jellegű; a pusztán elméleti kérdések kevés varázserőt gyakorolnak. Rámutat arra, hogy az újabb tanítói nemzedék már nemcsak a német, hanem a francia, olasz s főleg az angolszász művelődési értékekre is kiterjeszti érdeklődését.

A következő rész a magyar oktatás- és nevelésügyet mutatja be. Történelmi visszapillantást vet a multra, s kiemeli a kényszerbéke folytán szenvedett óriási veszteségeinket s azt a hatalmas erőfeszítést, melyet a nemzet kultúrfölényének biztosítására egész oktatásügyének újjászervezésével kifejtett. Ehhez kapcsolódva, részletesen ismerteti a tanügyi igazgatás s az egyes iskolafajok jelenlegi helyzetét.

Különös érdeklődésre tarthat számot a dolgozat harmadik és negyedik fejezete, mely a hazai nevelésügyi újító törekvésekről s pedagógiai irodalmunkról számol be. Ismerteti a nyugati reformmozgalmak magyarországi hatását, a modern magyar iskolapolitika és pedagógia szellemét, oktatásunk módszertani elveit, s rámutat újabb nevelésügyünk kimagasló mozzanataira: a munkaiskolai mozgalomra, értékes gyermektanulmányi és gyógypedagógiai munkásságunkra, a szabadlevegős és „új” iskolák működésére, Montessori hatására, a testnevelés és cserkészlet ügyének fokozott felkarolására.

A magyar *neveléstudomány és pedagógiai irodalom* főjellemvonását Balassa abban látja, hogy mindenkor az időszerű művelődési kérdéseknek saját népiségünk és történelmi fejlődésünk szellemében való megoldására törekedett. Bemutatja háborúelőtti pedagógiánk főképviselőit: Kármán Mórt (s a magyar herbartizmust), Schneller Istvánt, Mázy Engelbertet, Békefi Remiget s újabb nevelésügyünk vezéralakját, Fináczy Ernőt. Jellemzi a világháború után új erőre kapó művelődés- és tudománypolitika irányítóit: Klebelsberg Kunó grófot, Kornis Gyulát, Magyary Zoltánt; neveléstudományi jeleinket: Imre Sándort, Weszely Ödönt; kiváló gyermekbúvárainkat: Ranschburg Pált, Nagy Lászlót; nagyhírű erkölcsnevelőnket: Tóth Tihamért.

Balassa Brunó összefoglaló kis műve a részletekben is számos jó megfigyelést és tárgyilagos megállapítást tartalmaz. Nem téveszti szem elől, hogy külföldiek számára ír, s ehhez méri mondanivalóit. Ezért emeli ki mindenütt földünk és népünk jellegzetességeit, a magyar nevelésügy nemzetközi értékeit és vonatkozásait, a magyar művek idegennyelvű fordítását stb. Dolgozata a magyar tudományosság ügyének határozott nyeresége. *Hajdu János.*

Kendoff Károly: *Vázlatok a földrajztanításhoz. Mit rajzoljunk a földrajzórán?*

I. rész: Alapfogalmak és Magyarország. 8-r., VI + 36 l. — II. rész: Európa. VI + 28 l. — III. rész: Idegen világrészek és csillagászati földrajz. VI + 36 l. — IV. rész: Általános földrajz, Magyarország gazdasági földrajza, térképismeretek. VI + 28 l. Szeged, 1933.*

Schlosser József: *Földrajzi vázlatfüzet. I. füzet: Magyarország. 18 l. — II. füzet: Európa és Ázsia. 20 l. — III. füzet: Afrika, Amerika, Ausztrália. 10 l. Budapest, 1934. Kókai Lajos bizománya.*

A földrajzban a rajzolás és rajzolva tanítás kérdése meglehetősen régi. Még mielőtt a lélektani és pedagógiai vizsgálatok hangsúlyozták volna fontosságát, már alkalmazták. A vita tárgya nem is annyira ez volt, mint inkább az, hogy *mit* és *hogyan* rajzoljanak. Hogy a kérdés még korántsem közeledik

* Most jelent meg a második kiadása. Az ismertetés az első kiadásról szól.